

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARI

Yard.Doç.Dr. Hülya KAYALI*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim okullarında okuyan 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının neler olduğunu ölçmek ve bu tutumların daha pozitif hale getirilebilmesi için neler yapılması gerektiğini belirlemektir. Bu amaç ile üç ilköğretim okulunda 6.ve 7. sınıflarda okuyan 245 öğrenciye sosyal bilgiler tutum testi uygulanmıştır.Bu araştırmanın sonucunda öğrencilerin genelde Sosyal Bilgiler dersine yönelik olumlu tutum içinde oldukları belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler : İlköğretim öğrencileri, sosyal bilgiler, tutum.

THE ATTITUDE OF THE STUDENTS STUDYING SECOND GRADE in ELEMENTARY SCHOOL to SOCIAL STUDIES

SUMMARY

The aim of this study is to examine the attitude of the students who are studying 6 th and 7 th grade to Social Studies and to define what should be done in order to improve the attitude in a positive way. With the aim, 245 students studying 6 th and 7 th grade in elementary school were given Social Studies Attitude test. The results revealed that the students have positive attitude to social studies.

Key Words : Elementary school students, social studies, attitude.

İlköğretimde temel derslerden biri olan Sosyal Bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere

---

* Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Öğretim Üyesi.

dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Erden, tarihsiz:8). Gerek dünyada, gerekse ülkemizde örgün eğitim kurumları aracı -lığıyla demokratik bir toplum için etkin yurttaşlar/ bireyler yetiştirme misyonu, büyük ölçüde sosyal bilgiler öğretim programlarına yüklenmiştir. Böylece sosyal bilgiler öğretimi, bir toplumun, ulusal ve/veya demokratik tutum ve değerlere, problem çözme ve karar alma becerilerine sahip, üretken ve katılımcı bireylerden oluşup oluşmaması konusunda belirleyici bir alan haline gelmiştir (Öztürk, Otluoğlu, 2002:1). Her derste olduğu gibi Sosyal Bilgiler dersinde de bilişsel öğrenme ile birlikte duyuşsal öğrenmenin de önemi büyüktür. İlgilere, tutumlara ve kendi kendini görüş tarzlarına bakılarak insanların duyuşsal bakımdan neleri öğrenmeye hazırlıklı oldukları belirlenirse, bu bakımdan insanlar arasında farklar görülür. Bir öğrenme ünitesine heyecan ve belirgin bir ilgiyle giren öğrenciler, bu üniteyi çok daha kolay öğrenebilmeli ve diğer koşullar eşit kalırsa, bu öğrenciler eldeki üniteyi aynı üniteye heyecansız olarak ve açık bir ilgisizlikle giren öğrencilerden hem daha çabuk, hem de yüksek bir düzeyde öğrenebilmelidirler (Bloom, 1995:86).

Bir dersteeki öğrenci başarısını belirleyen ana faktörlerden biri duyuşsal giriş davranışlarıdır. Bunlar arasında, öğrencinin derse karşı ilgi ve tutumu ayrı bir önem taşımaktadır (Özçelik,1992-3).

Bu nedenle, yapılan bu araştırmanın amacı ilköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını ölçmek ve öğrencilerde oluşan tutumların daha pozitif hale getirilebilmesi için yapılması gerekenlerin neler olduğunu belirlemektir.

YÖNTEM

Örnekleme

Araştırmanın evrenini İstanbul ili ilçelerindeki ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Kadıköy, Maltepe, Ümraniye ilçelerindeki üç ilköğretim okulunun altıncı ve yedinci sınıflarında okuyan ve tesadüfi (Random) yöntem ile belirlenmiş 245 öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, ilköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerine “Sosyal Bilgiler Tutum Testi” uygulanarak toplanmıştır. Bu araştırmada kullanılan tutum ölçeğinin orijinali Mısıtı ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş (Mısıtı ve diğerleri, 1991), daha sonra bu ölçek Türkçe’ye uyarlanarak ilköğretim ikinci kademe ve lise öğrencilerine uygulanmıştır. Testin α güvenilirliği 0,86 olarak hesaplanmıştır (Gürdal A. ve diğerleri, 1996; Gürdal ,A Bayram H., 1997). Bu tutum ölçeği sosyal bilgiler dersine uyarlanmış ve 2001-2002 öğretim yılında ilköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Test pozitif ve negatif olmak üzere 23 sorudan oluşmaktadır. Test sorularının değerlendirmesinde pozitif sorularda; Evet

(2), Bazen (1), Hayır (0), negatif sorularda ise; Evet (0), Bazen (1), Hayır (2) olarak değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin cevaplarında samimi olup olmadıklarını anlamak amacı ile bu test üç hafta ara ile iki kez uygulanmıştır. Bu uygulamalar sonucunda elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde her iki test arasında uyum olduğu görülmüş, iki test arasındaki korelasyonun 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin analizi bilgisayar yardımı ile SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgilerine ilişkin bulgularla tutum ölçeğine vermiş oldukları cevapların frekans dağılımları ile yüzdeleri hesaplanmıştır (Tablo 1 – 2).

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerden kütüphaneden sosyal bilgiler ile ilgili kitapları almanın çok sıkıcı olduğunu söyleyenlerin oranı %10.2 iken, bazen diyenlerin oranı % 33.5'dir. Bu soruya hayır diye cevap verenlerin oranı ise %54.3 olup, bu da öğrencilerin önemli bir bölümünün sosyal bilgiler ile ilgili kitapları kütüphaneden almanın sıkıcı olmadığını düşündüklerini göstermektedir. Bu sorunun araştırmanın yapıldığı okullara dağılımına baktığımızda ilk iki okulda öğrencilerin %60.2 ile %60.7'si ,üçüncü okulda ise %38.2'si kütüphaneden sos-yal bilgiler ile ilgili kitaplar almanın sıkıcı olmadığını belirtmiştir. Üçüncü okulda öğrencilerin %45.6'sı ise bu soruyu bazen diye cevaplamışlardır. Bunda kütüphanede öğrencilerin ilgisini çekecek sosyal bilgiler kitaplarının yeterli miktarda olmaması etken olabilir.

Öğrencilerin %72.2'si sosyal bilgiler ile ilgili ödevleri hazırlamaktan nefret etmediğini belirtmiştir. Araştırmanın yapıldığı okullarda öğrencilerin aldıkları puanların ortalamalarına bakıldığında (1.7312;1.5357; 1.6471) genelde ödev hazırlamada olumlu bir tutum içinde oldukları görülmektedir. Okullardan birincisinde öğrencilerin %78.5'i, ikinci okulda %66.7'si, üçüncü okulda ise %70.6'sı bu ders ile ilgili ödevleri hazırlamaktan nefret etmediğini söylemiştir.

Sosyal bilgiler ile ilgili bilimsel filmlerin kendisini sıkmadığını söyleyen öğrencilerin oranı %47.3'dür. Bilimsel filmlerden öğrencilerin %35.5'i ise bazen aşırı derecede sıkıldığını belirtmiştir. Bu soruya öğrencilerin verdikleri cevaplar okullara göre ele alındığında birinci okulda öğrencilerin %46.2'si ,ikinci okulda %57.1'i, üçüncü okulda ise %36.8'i bu ders ile ilgili bilimsel filmlerden sıkılmadıklarını belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler dersinde, toplumsal ve kültürel olgu ve olaylar filmlere çekilip, hedef ve davranışlarla ilgili olanlar eğitim ortamında etkili bir şekilde kullanılabilir (Sönmez, 1998:159). Öğrencilerin ilgilerini

çেকেcek, güncel konularda sosyal bilgiler ile ilgili bilimsel filmler hazırlanarak öğrencilerin daha çok bu filmleri seyretmesi sağlanmalıdır.

Araştırmada sosyal bilgiler dersinin bütün gün sürmesini isteyen öğrencilerin oranı %32.7 olup, öğrencilerin büyük bir kısmının cevabı olumsuzdur. Araştırma yapılan okullardaki öğrencilerin cevapları incelendiğinde birinci okulda öğrencilerin puan ortalaması 1.2796 olup, öğrencilerin %44.1'i dersin bütün gün sürmesini istediğini belirtmiştir. Puan ortalaması 0.6071 olan ikinci okulda öğrencilerin %22.6'sı ,puan ortalaması 0.7941 olan üçüncü okulda ise öğrencilerin %29.4'ü dersin bütün gün sürmesini istediklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin %32,2'si TV'de sosyal bilgiler ile ilgili programları seyretme- yi sevmezken, %31,4'ü ise bu programları seyretmeyi sevmektedirler. Sosyal bilgiler ile ilgili TV'deki programları bazen seyretmeyi sevmediklerini söyleyenlerin oranı ise %3,9'dur. Öğrencilerin puan ortalaması 1,0163 olup, okullara göre farklılık göstermektedir. Birinci okulda 0,9892, ikinci okulda 1,0714, üçüncü okulda ise 0,9853'tür. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar okullara göre ele alındığında farklılıklar görülmektedir. Birinci okulda öğrencilerin %34,4'ü, ikinci okulda %28,6'sı, üçüncü okulda ise %30,9'u TV'de Sosyal bilgiler ile ilgili programları seyretmeyi sevmezken ,birinci okulda %33,3'ü ikinci okulda %35,7'si, üçüncü okulda %39,7'si bazen bu programları seyretmeyi sevmediklerini belirtmişlerdir. TV'de sosyal bilgiler ile ilgili programları seyretmeyi sevenlerin oranı ise birinci okulda %31,2, ikinci okulda %35,7, üçüncü okulda ise %29,4'tür. Öğrencilerin genelde TV 'de sosyal bilgiler ile ilgili programları seyretmeyi çok fazla sevmemelerinin nedeni bu programların öğrencilere sıkıcı gelmesidir.

Araştırmada öğrencilerin %80.4'ünün sosyal bilgiler dersinden nefret etmediği tespit edilmiştir. Öğrencilerin %13,9'u bazen bu dersten nefret ederken nefret edenlerin oranı %5,7'dir. Öğrencilerin verdikleri cevapların puan ortala- ması ele alındığında 1,7469 ile diğer sorular içinde en yüksek puan ortalamasını aldığı görülmektedir. Bu da öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ile ilgili olumlu bir tutum içinde olduğunu göstermektedir.

Okullar arasında öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde birinci okulda öğrencilerin %92,5'i, ikinci okulda %66,7'si, üçüncü okulda ise %80,9'u sosyal bilgiler dersinden nefret etmediklerini belirtmişlerdir. Bazen bu dersten nefret ettiklerini söyleyenlerin oranı ise birinci okulda %6,5, ikinci okulda %20,2, üçüncü okulda ise %16,2'dir. Öğrencilerden birinci okulda %1,1'i, ikinci okulda %13,1'i, üçüncü okulda ise %2,9'u nefret etmektedir.

Sosyal bilgiler ile ilgili olayları öğrenmenin sıkıcı olmadığını düşünen öğrencilerin oranı %71,8'dir. Araştırmanın yapıldığı birinci okulda öğrencilerin %84,9'u, ikinci okulda %61,9'u, üçüncü okulda ise %66,2'si sosyal bilgiler ile ilgili olayları öğrenmenin sıkıcı

olmadığını belirtmişlerdir. Bu da öğrencilerin derse ilgi duymaları, dolayısıyla başarılı olmalarında önemli bir etkidir.

Öğrencilerin %40,8'i sosyal bilgiler ile ilgili haritalar çizerken ve arazide gezi-gözlem yaparken veya müze gezerken kendilerini önemli biri gibi hissettiklerini belirtmiştir. Kendilerini önemli biri gibi hissetmeyenlerin oranı ise %37,1'dir. Okullardan birincisinde öğrencilerin %50,5'i, ikincisinde %29,8'i üçüncüsünde ise %41,2'si kendisini sosyal bilgiler ile ilgili haritalar çizerken ve arazide gezi gözlem yaparken veya müze gezerken önemli biri gibi hissettiklerini söylemişlerdir. Birinci okulda öğrencilerin %28'i, ikinci okulda %47,6'sı, üçüncü okulda ise %36,8'i ise kendisini sosyal bilgiler ile ilgili haritalar çizerken ve arazide gezi-gözlem yaparken veya müze gezerken önemli biri gibi hissetmediğini belirtmiştir.

Sosyal bilgiler ile ilgili bir klüp olsa üyesi olmayı isteyenlerin oranı %46,9 iken istemeyenlerin oranı ise %41,2'dir. Araştırma yapılan okullardan birincisinde öğrencilerin %71'i, ikincisinde %32,1'i, üçüncüsünde ise %32,4'ü sosyal bilgiler ile ilgili bir klüp olsa üyesi olmayı istediğini, birinci okulda %23,7'si, ikinci okulda %50'si, üçüncü okulda ise %54,4'ü ise istemediklerini söylemişlerdir.

Öğrencilerin %75,5'i sosyal bilgiler ile ilgili haritalar çizmek ve arazide gezi gözlem yapmak veya müze gezmenin onlar için eğlenceli olduğunu söylemiştir. Okullara göre öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde birinci okulda öğrencilerin %83,9'u, ikinci okulda %63,1'i, üçüncü okulda ise %79,4'ü sosyal bilgiler ile ilgili haritalar çizmek, arazide gezi-gözlem yapmak veya müze gezmenin onlar için eğlenceli olduğunu söylemiştir. Öğrencilerin aktif olarak deneyerek bizzat içinde oldukları öğrenme faaliyetleri onların derse karşı olumlu bir tutum içine girmelerine ve derste başarılarının artmasına etki eden önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal bilgiler ile ilgili olayları yorumladıklarında kendilerini önemli hisseden öğrencilerin oranı %39,2'dir. Öğrencilerin %32,2'si ise sosyal bilgiler ile ilgili olayları yorumladıklarında kendilerini önemli biri gibi hissetmediklerini belirtmişlerdir. Bazen diye cevaplayanların oranı ise %28,2 olup, %0,4'ü ise soruyu cevapsız bırakmıştır.

Araştırmanın yapıldığı okullardan birincisinde öğrencilerin %38,7'si ikincisinde %38,1'i, üçüncüsünde %41,2'si sosyal bilgiler ile ilgili olayları yorumlayabildiklerinde kendilerini önemli biri gibi hissettiklerini söylemişlerdir. Birinci okulda öğrencilerin %32,3'ü, ikinci okulda %41,7'si, üçüncü okulda ise %20,6'sı sosyal bilgiler ile ilgili olayları yorumlayabildiklerinde kendilerini önemli biri gibi hissetmediklerini belirtmiş, birinci okulda öğrencilerin %29'u ikinci okulda %20,2'si, üçüncü okulda ise %36,8'i bazen diye bu soruya cevap vermiştir.

Araştırmada öğrencilerin %73,1'i sosyal bilgiler ile ilgili harita, grafik çizmenin ve arazide gezi-gözlem yapmanın veya müze gezmenin onları ilgilendirdiğini söylemiştir. Bu soruyu olumsuz cevaplayanların oranı %9,4 olup, bazen diye cevap verenler ise %17,6'dır.

Okullara göre yapılan incelemede ise birinci okulda öğrencilerin %83,9'u, ikinci okulda %66,7'si, üçüncü okulda ise %66,2'si harita, grafik çizmek, arazide gezi-gözlem yapmak veya müze gezmenin onları ilgilendirdiğini belirtmişlerdir. Olumsuz cevap verenlerin oranı birinci okulda %4,3, ikinci okulda %13,1, üçüncü okulda ise %11,8'dir. Birinci okulda öğrencilerin %11,8'i, ikinci okulda %20,2'si, üçüncü okulda %22,1'i bazen harita, grafik çizmek arazide gezi-gözlem yapmak ve müze gezmenin onu ilgilendirmediğini söylemiştir.

Sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerin %65,5'i kendilerini önemli biri gibi hissetmediklerini belirtmiştir. Bu derste kendisini önemli biri gibi hissedenlerin oranı %14,3 olup, bazen diyenlerin oranı ise %20'dir. Araştırmanın yapıldığı okullardan birincisinde öğrencilerin %58,1'i, ikincisinde %73,8'i, üçüncü- sün de ise %64,7'si sosyal bilgiler derslerinde kendilerini önemli biri gibi hissetmediklerini belirtmişler, bu derste kendilerini önemli biri gibi hissedenler ise birinci okulda %17,2, ikinci okulda %8,3, üçüncü okulda ise %17,6 gibi bir orana sahiptir.

Öğrencilerin %35,5'i bildikleri sosyal bilgiler olaylarını birileri ile paylaştıklarında kendilerini önemli biri gibi hissederken, %40'ı ise bunu hissetmediklerini belirtmişlerdir. Araştırmanın yapıldığı okullarda bu soruya verilen cevaplarda farklılıklar görülmektedir. Birinci okulda öğrencilerin %28'i, ikinci okulda %31'i, üçüncü okulda ise %51,5'i sosyal bilgiler olaylarını birileri ile paylaştıklarında kendilerini önemli biri gibi hissettiklerini belirtirken, birinci okulda öğrencilerin %41,9'u, ikinci okulda %47,6'sı, üçüncü okulda %29,4'ü olumsuz cevap vermiştir.

Yapılan araştırmada öğrencilerin %56,3'ü ders dışında sosyal bilgiler çalışmaktan nefret etmediğini belirtmiştir. Ders dışında bu ders konularını çalışmaktan nefret edenlerin oranı %16,3, bazen nefret edenler ise %27,3'dür. Okullardan birincisinde öğrencilerin %71'i, ikincisinde %47,6'sı, üçüncüsünde ise %47,1'i ders dışında sosyal bilgiler çalışmaktan nefret etmezken, birinci okulda öğrencilerin %9,7'si, ikinci okulda %26,2'si, üçüncü okulda ise %13,2'si ders dışında sosyal bilgiler konularını çalışmaktan nefret ettiklerini belirtmişlerdir. Bazen nefret ettiklerini söyleyenlerin oranı ise %19,4, %26,2 ve %39,7'dir.

Öğrencilerin %40'ı anne ve babası ile sosyal bilgiler hakkında konuşmanın olağanüstü bir şey olduğunu düşünmektedir. Araştırma yapılan okullardan birincisinde öğrencilerin %54,8'i, ikincisinde %34,5'i, üçüncüsünde ise %26,5'i anne ve babası ile sosyal bilgiler hakkında konuşmanın olağanüstü bir şey olduğunu düşünmektedir. Bunun tersini düşünenlerin oranı ise birinci okulda %19,4, ikinci okulda %46,4, üçüncü okulda ise %42,6'dır.

Sosyal bilgiler ile ilgili grafikler çizmeyi seven öğrencilerin oranı %58'dir. Bu grafikleri çizmeyi bazen sevenlerin oranı %19,2 olup, sevmeyenlerin oranı ise %22,4'dür. Bu sorunun araştırmanın yapıldığı okullara göre dağılışı incelendiğinde birinci okulda öğrencilerin %69,9'u, ikinci okulda %42,9'u, üçüncü okulda %60,3'nün sosyal bilgiler ile ilgili grafikler çizmeyi sevdikleri, birinci okulda öğrencilerin %16,1'i, ikinci okulda %29,8'i, üçüncü okulda ise %22,1'inin grafikler çizmeyi sevmedikleri anlaşılmaktadır. Sosyal bilgiler ile ilgili grafikler çizmeyi bazen sevenlerin oranı ise %14, %26,2, %17,6'dır.

Öğrencilerin %66,5'i Sosyal Bilgiler dersinin favori derslerinden biri olduğunu, %20,4'ü olmadığını teste belirtmiş olup, bazen favori dersi olduğunu düşünenlerin oranı ise %12,7'dir. Araştırma yapılan okullara göre öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde, birinci okulda öğrencilerin %76,3'nün, ikinci okulda %52,4'nün, üçüncü okulda ise %70,6'sının sosyal bilgiler dersini favori derslerinden biri olarak belirttikleri görülürken, birinci okulda öğrencilerin %8,6'sının, ikinci okulda %33,3'nün, üçüncü okulda ise %20,6'sı sosyal bilgilerin favori derslerinden biri olmadığını belirtmektedir.

Sosyal bilgiler derslerinde saat ,ölçek hesaplamaları gibi matematiksel işlemleri yapmaktan zevk alan öğrencilerin oranı %44,1'dir. Öğrencilerin %33,5'i bu hesaplamaları yapmaktan zevk almadığını söylerken, %12,7'si bu işlemleri yapmaktan bazen zevk aldıklarını belirtmektedir. Araştırmanın yapıldığı okullardan birincisinde öğrencilerin %49,5'i, ikincisinde %38,1'i, üçüncü okulda ise %44,1'i sosyal bilgiler derslerinde saat, ölçek hesaplamaları gibi matematiksel işlemler yapmaktan zevk aldıklarını belirtirken, birinci okulda %25,8'i, ikinci okulda %45,2'si, üçüncü okulda ise %29,4'ü bu tür işlemler yapmaktan zevk almadığını söylemektedir. Bu tür matematiksel işlemler yapmaktan bazen zevk alanların oranı ise %24,7, %15,5 ve %26,5'dir.

Öğrencilerin %44,1'i bir sonraki sosyal bilgiler dersine kadar beklemenin sıkıcı olmadığını düşünürken, %29,4'ü bazen beklemenin sıkıcı olduğunu belirtmiştir. Sosyal bilgiler dersine kadar beklemenin sıkıcı olduğunu düşünen öğrencilerin oranı ise %26,5'dir. Testin uygulandığı okullardan birincisinde bir sonraki sosyal bilgiler dersine kadar beklemenin sıkıcı olmadığını düşünenlerin oranı %40,9, ikinci okulda %45,2, üçüncü okulda ise %47,1'dir. Sosyal bilgiler dersi- ne kadar beklemenin sıkıcı olduğunu düşünenlerin oranı ise birinci okulda %31,2 ikinci okulda %27,4, üçüncü okulda ise %19,1'dir.

Yapılan araştırmada öğrencilerin %46,5'i sosyal bilgiler dersine çok sık olmasını isterken, %32,7'si bunu istememektedir. Sosyal bilgiler dersinin çok sık olmasını bazen isteyenlerin oranı ise %32,7'dir.

Sosyal bilgiler dersinin çok sık olmasını birinci okulda öğrencilerin %64,5'i, ikinci okulda %33,3'ü, üçüncü okulda ise %38,2'si istemektedir. Bu dersin çok sık olmasını istemeyen öğrencilerin oranı ise sırası ile %16,1, %48,8 ve %35,3'dür.

Evde sosyal bilgiler ödevleri yapmanın aptalca olmadığını düşünen öğrencilerin oranı %73,5'dir. Araştırmanın yapıldığı okullara göre incelendiğinde birinci okulda öğrencilerin %87,1'i, ikinci okulda %63,1'i ve üçüncü okulda %67,6'sı evde sosyal bilgiler ödevleri yapmanın aptalca olmadığını belirtmektedirler.

Sınıf dışında sosyal bilgiler konularından konuşmayı isteyen öğrencilerin oranı %45,3'dür. Öğrencilerin %29,8'i sınıf dışında arkadaşları ile sosyal bilgiler konularından konuşmayı düşünemeyenken, %24,9'u bazen bunu düşünemediklerini belirtmektedir. Okullardan elde edilen veriler incelendiğinde birinci okulda öğrencilerin %53,8'nin, ikinci okulda öğrencilerin %45,2'sinin, üçüncü okulda ise %33,8'nin sınıf dışında arkadaşları ile sosyal bilgiler konularından konuşmayı istediklerini belirtmektedir. Arkadaşları ile sınıf dışında sosyal bilgiler konularından konuşmayı düşünemeyenlerin oranı ise birinci okulda %18,3, ikinci okulda %34,5, üçüncü okulda ise %39,7'dir.

TARTIŞMA

İlköğretim ikinci kademesindeki öğrencilerin fen bilgisine yönelik tutumlarını ölçmek için 1996 yılında yapılmış olan çalışma (Gürdal, Şahin, Macaroğlu, 1996) ile tarafımdan 2001-2002 öğretim yılında öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacı ile yapılan bu çalışma karşılaştırıldığında, öğrencilerin bu iki derse yönelik tutumları arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %21,65'i kütüphaneden Fen bilimleri ile ilgili kitapları almanın sıkıcı olmadığını söylerken, sosyal bilgilere yönelik araştırmada kütüphaneden Sosyal Bilgiler ile ilgili kitapları almanın sıkıcı olmadığını öğrencilerin %54,3'ü belirtmiştir.

Öğrencilerin %23,7'si fen bilimleri ile ilgili filmleri sıkıcı bulmazken, sosyal bilgilere yönelik araştırmada ise öğrencilerin %43'ü sosyal bilgiler ile ilgili filmleri sıkıcı bulmadıklarını söylemiştir. Fen derslerinin bütün gün sürmesini isteyen öğrencilerin oranı %61,41, fen bilgisi derslerinden nefret eden öğrencilerin yüzdesi %60'dır. Öğrencilerin %72'sine bir sonraki fen dersine kadar beklemek zor gelmektedir. Öğrencilerin %32,7'si Sosyal Bilgiler derslerinin bütün gün sürmesini isterken, sosyal bilgiler derslerinden nefret edenlerin oranı %5,7'dir. Bir sonraki sosyal bilgiler dersine kadar beklemenin zor olduğunu düşünen öğrencilerin oranı ise %26,5'dir.

Öğrencilerin %71,2'si televizyonda fen bilimleri ile ilgili programları seyretmeyi sevmezken, sosyal bilgiler ile ilgili programları seyretmeyi sevmeyen öğrencilerin oranı ise %32,2'dir. Fen bilimleri ile ilgili olayları öğrenmek öğrencilerin %34,40'na sıkıcı gelirken, sosyal bilgiler ile ilgili olayları öğrenmenin sıkıcı olduğunu düşünenlerin oranı %6,1'dir. Okuldan sonra fen kulübüne gitmek isteyenlerin oranı %71, bildiği fen olaylarını paylaştığında kendini saygın hisseden öğrencilerin yüzdesi %53,59, sınıf arkadaşları ile fen bilimlerinden konuşmayı isteyen öğrencilerin oranı ise %3'tür. Okuldan sonra sosyal bilgiler kulübüne gitmek isteyen öğrencilerin yüzdesi %46,9, bildiği sosyal bilgiler olaylarını birileri

ile paylaştığında kendini önemli hissedenlerin oranı %35.5, sınıf arkadaşları ile sosyal bilgilerden konuşmayı isteyen öğrencilerin oranı ise %45.3' tür.

1997-1998 öğretim yılında Öztürk tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin %58'nin sosyal bilgiler dersini sevdiği, %29.4'nün sevmediği ve %11.8'nin ise kararsız olduğu belirlenmiştir. Öztürk ve Baysal (1999) tarafından yapılan ikinci araştırmada da elde edilen verilerin yukarıdaki bulguları desteklediği görülmüştür.

Yapılan bu araştırmanın sonucunda öğrencilerin genelde sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarının olumlu olduğu görülmektedir. Öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplarda, okullar arasında bazı farklılıklar görülmektedir. Fiziki mekan ve olanakları aynı olan bu üç okulda öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplardaki bu farkın nedeninin öğretmen faktörü olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin bu derse yönelik tutumlarının daha da olumlu hale getirilmesine çalışılmalıdır.

Uygulamaya dayalı, öğrencilerin yaparak ,yaşayarak öğrendikleri öğrenme ortamları her zaman öğrencilerin daha çok ilgisini çekmiştir. Yapılan bu araştırmada da öğrencilerin uygulamaya dayalı ödevleri, arazide gezi-gözlem yapmayı veya müze gezmeyi sevdiğileri görülmüştür. Gezi genellikle yeni bir ünitenin başında öğrencileri öğrenmeye karşı güdülemek, araştırma ve inceleme yapmaya yönlendirmek, işlenecek konuyla ilgili birinci elden bilgi toplamak amacıyla yapılır. Bunun yanı sıra problem çözme, tartışma, dramatizasyon yöntemlerine temel oluşturmak için de gezilerden yararlanılır (Erden, 1996:164). Bu nedenle okullarda öğrencilerin sosyal bilgiler konularını daha kolay ve isteyerek öğrenebilmeleri için arazi, gezi-gözlem çalışmaları daha çok yaptırılmalı, öğrenciler daha çok müzelere götürülmelidir.

Kütüphanelerde renkli resim, harita, tablo ve şekillerin bulunduğu sosyal bilgiler ile ilgili kitapların bulunması öğrencilerin derse ilgilerinin daha çok artmasına etki edecektir.

Öğrencilerin kendilerini derslerde önemli görmelerini sağlayabilmek için derse daha aktif katılımlarının sağlanması gerekir. Yapılan araştırmalar, aktif katılıma dayanan eğitim-öğretim etkinliklerinin öğrencilerdeki öğrenme/ hatırlama oranının %80'lere çıkacağını göstermektedir (Barth, Demirtaş, 1996:37). Öğrencileri etkin kılan aktivitelerin, onların bu derse karşı daha olumlu bir tutum geliştirmelerine de zemin hazırladığı görülmektedir (Öztürk ve Baysal,1999). Öğrencilere araştırmaya yönelik ödevler verilmesi sınıf içinde öğrenci merkezli öğretim, grup çalışmalarının yapılması,derisi daha zevkli hale getirecek materyallerin kullanımı, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumlarının daha da olumlu olmasına neden olacak ve öğrencilerin dersteki başarıları daha da artacaktır.

Tablo 1. Öğrencilerin sorulara verdikleri cevapların yüzdeleri.

SORULAR	EVET	HAYIR	BAZEN	CEVAPSIZ
1-Kütüphaneden Sosyal Bilgiler ile ilgili kitaplar almak çok sıkıcıdır.	10.2	54.3	33.5	2
2-Sosyal Bilgiler ile ilgili ödevleri hazırlamaktan nefret ederim.	8.2	72.2	19.6	-
3-Sosyal Bilgiler ile ilgili bilimsel filmler beni aşırı derecede sıkar.	17.1	47.3	35.5	
4-Sosyal Bilgiler derslerinin bütün gün sürmesini arzularım	37.2	41.2	26.1	
5-TV.de Sosyal Bilgiler ile ilgili programları seyretmeyi sevmiyorum.	31.4	32.2	35.9	0.4
6-Sosyal Bilgiler derslerinden nefret ediyorum.	5.7	80.4	13.9	
7-Sosyal Bilgiler ile ilgili olayları öğrenmek çok sıkıcıdır.	6.1	71.8	21.6	0.4
8-Sosyal Bilgiler ile ilgili haritalar çizerken ve arazide gezi gözlem yaparken veya müze gezerken kendimi önemli biri gibi hissedirim.	40.8	37.1	22	
9-Okuldan sonra Sosyal Bilgiler ile ilgili bir klüp olsa üyesi olmayı isterdim.	46.9	41.2	10.6	1.2
10-Sosyal Bilgiler ile ilgili haritalar çizmek ve arazide gezi-gözlem yapmak veya müze gezmek benim için eğlenceli değildir.	13.9	75.5	10.6	
11-Sosyal Bilgiler ile ilgili olayları yorumlayabildiğimde kendimi önemli biri gibi hissedirim.	39.2	32.2	28.2	0.4
12-Sosyal Bilgiler ile ilgili harita grafik çizmek ve arazide gezi-gözlem yapmak veya müze gezmek beni ilgilendirmez.	9.4	73.1	17.6	
13-Sosyal Bilgiler derslerinde kendimi önemli biri gibi hissedirim.	14.3	65.3	20	0.4
14-Bildiğim Sosyal Bilgiler olaylarını birileri ile paylaştığımda kendimi önemli biri gibi hissedirim.	35.5	40.4	24.1	
15-Ders dışında Sosyal Bilgiler çalışmaktan nefret ederim.	16.3	56.3	27.3	
16-Anne-Babam ile Sosyal Bilgiler hakkında konuşmak olağanüstü bir şeydir.	40	35.1	24.5	0.4
17-Sosyal Bilgiler ile ilgili grafikler çizmeyi severim.	58	22.4	19.2	0.4

18-Sosyal Bilgiler dersi benim favori derslerimden biridir.	66.5	20.4	12.7	0.4
19-Sosyal Bilgiler derslerinde saat, ölçek hesaplamaları gibi matematiksel işlemler yapmaktan zevk alıyorum.	44.1	33.5	22	0.4
20-Sosyal Bilgiler dersine kadar beklemek çok sıkıcıdır.	26.5	44.1	29.4	
21-Sosyal Bilgiler derslerinin çok sık olmasını isterim.	46.5	32.7	20.8	
22-Evde Sosyal Bilgiler ödevleri yapmak çok aptalcadır.	11.8	73.5	14.7	
23-Sınıf dışında arkadaşlarımla Sosyal Bilgiler konularından konuşmayı düşünemiyorum.	29.8	45.3	24.9	

Tablo 2. Grupların sorulara verdikleri cevapların yüzdeleri ve puan ortalamaları.

SORULAR	EVET	HAYIR	BAZEN	ORT.
1-Kütüphaneden Sosyal Bilgiler ile ilgili kitaplar almak çok sıkıcıdır.	8.6	60.2	31.2	1.5161
	11.9	60.7	26.2	1.5119
	10.3	38.2	45.6	1.3971
2-Sosyal Bilgiler ile ilgili ödevleri hazırlamaktan nefret ederim.	5.4	78.5	16.1	1.7312
	13.1	66.7	20.2	1.5357
	5.9	70.6	23.5	1.6471
3-Sosyal Bilgiler ile ilgili bilimsel filmler beni aşırı derecede sıkar.	15.1	46.2	38.7	1.3118
	13.1	57.1	29.8	1.4405
	25.0	36.8	38.2	1.1176
4-Sosyal Bilgiler derslerinin bütün gün sürmesini arzulardım	44.1	16.1	39.8	1.2796
	22.6	61.9	15.5	0.6071
	29.4	50.0	20.6	0.7941
5-TV.de Sosyal Bilgiler ile ilgili programları seyretmeyi sevmiyorum.	34.4	31.2	33.3	0.9892
	28.6	35.7	35.7	1.0714
	30.9	29.4	39.7	0.9853
6-Sosyal Bilgiler derslerinden nefret ediyorum.	1.1	92.5	6.5	1.9140
	13.1	66.7	20.2	1.5357
	2.9	80.9	16.2	1.7794
7-Sosyal Bilgiler ile ilgili olayları öğrenmek çok sıkıcıdır.	2.2	84.9	12.9	1.8280
	10.7	61.9	26.2	1.5357
	5.9	66.2	27.9	1.6029
8-Sosyal Bilgiler ile ilgili haritalar çizerken ve arazide gezi gözlem yaparken veya müze gezerken kendimi önemli biri gibi hissederim.	50.5	28.0	21.5	1.2258
	29.8	47.6	22.6	0.8214
	41.2	36.8	22.1	1.0441
9-Okuldan sonra Sosyal Bilgiler ile ilgili bir klüp olsa üyesi olmayı isterdim.	71.0	23.7	5.4	1.4731
	32.1	50.0	16.7	0.8452
	32.4	54.4	10.3	0.8382
10-Sosyal Bilgiler ile ilgili haritalar çizmek ve arazide gezi-gözlem yapma veya müze gezmek benim için eğlenceli değildir.	7.5	83.9	8.6	1.7634
	20.2	63.1	16.7	1.4286
	14.7	79.4	5.9	1.6471
11-Sosyal Bilgiler ile ilgili olayları yorumlayabildiğimde kendimi	38.7	32.3	29.0	1.0645

önemli biri gibi hissedirim.	38.1 41.2	41.7 20.6	20.2 36.8	0.9643 1.2353
12-Sosyal Bilgiler ile ilgili harita grafik çizmek ve arazide gezi-gözlem yapmak veya müze gezmek beni ilgilendirmez.	4.3 13.1 11.8	83.9 66.7 66.2	11.8 20.2 22.1	1.7957 1.5357 1.5441
13-Sosyal Bilgiler derslerinde kendimi önemli biri gibi hissedirim.	17.2 8.3 17.6	58.1 73.8 64.7	24.7 16.7 17.6	0.5914 0.3690 0.5294
14-Bildiğim Sosyal Bilgiler olaylarını birileri ile paylaştığımda kendimi önemli biri gibi hissedirim.	28.0 31.0 51.5	41.9 47.6 29.4	30.1 21.4 19.1	0.8602 0.8333 1.2206
SORULAR	EVET	HAYIR	BAZEN	ORT.
15-Ders dışında Sosyal Bilgiler çalışmaktan nefret ederim.	9.7 26.2 13.2	71.0 47.6 47.1	19.4 26.2 39.7	1.6129 1.2143 1.3382
16-Anne-Babam ile Sosyal Bilgiler hakkında konuşmak olağanüstü bir şeydir.	54.8 34.5 26.5	19.4 46.4 42.6	25.8 19.0 29.4	1.3548 0.8810 0.8676
17-Sosyal Bilgiler ile ilgili grafikler çizmeyi severim.	69.9 42.9 60.3	16.1 29.8 22.1	14.0 26.2 17.6	1.5376 1.1548 1.3824
18-Sosyal Bilgiler dersi benim favori derslerimden biridir.	76.3 52.4 70.6	8.6 33.3 20.6	15.1 13.1 8.8	1.6774 1.2143 1.5000
19-Sosyal Bilgiler derslerinde saat ,ölçek hesaplamaları gibi matematiksel işlemler yapmaktan zevk alıyorum.	49.5 38.1 44.1	25.8 45.2 29.4	24.7 15.5 26.5	1.2366 0.9524 1.1471
20-Sosyal Bilgiler dersine kadar beklemek çok sıkıcıdır.	31.2 27.4 19.1	40.9 45.2 47.1	28.0 27.4 33.8	1.0968 1.1786 1.2794
21-Sosyal Bilgiler derslerinin çok sık olmasını isterim.	64.5 33.3 38.2	16.1 48.8 35.3	19.4 17.9 26.5	1.4839 0.8452 1.0294
22-Evde Sosyal Bilgiler ödevleri yapmak çok aptalcadır.	2.2 20.2 14.7	87.1 63.1 67.6	10.8 16.7 17.6	1.8495 1.4286 1.5294
23-Sınıf dışında arkadaşlarımla Sosyal Bilgiler konularından konuşmayı düşünmüyorum.	18.3 34.5 39.7	53.8 45.2 33.8	28.0 20.2 26.5	1.3548 1.1071 0.9412

KAYNAKLAR

- Barth, J., Demirtaş,A. (1996). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Yayınları.
- Bayram,H., Gürdal,A. (1997). "Öğrencilerin Kimya Dersine Karşı Pozitif Tutum Geliştirmelerinde Öğretmenlerin ve Öğretim Yöntemlerinin Rolü" Uluslar arası Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Çanakkale.
- Gürdal,A., Şahin,F., Macaroğlu, E. (1996). "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri İçin Fen Bilgisi Tutum Ölçeği"Öneri, Cilt 1 , 9-11.
- Gürdal A., Bayram, H. (1997). Lise Öğrencileri İçin Kimya Tutum Ölçeği. M.Ü.Atatürk Eğitim Fakültesi.
- Erden, M. (1996). Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Alkım Yay.
- Mısıtı, F.L., Shrigley, R.L., Hanson,L. (1991). Science Attitude Scale For Middle School Students.Science Education 75(5), 525-540.
- Özçelik, D.A. (1992-3). Eğitim Programları ve Öğretim (Genel Öğretim Yöntemi). Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Öztürk, C., Baysal,N. (1999). İlköğretim 4 –5.Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumu. 4. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı: 6.
- Öztürk, C., Otluoğlu R. (2002) Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller, İstanbul: Pegem A Yay.
- Sönmez, V. (1998). Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu, Ankara: Anı Yay.

